Retningslinjer for bruk av kameraovervåking i Osloskolen

1. Bakgrunn

Bystyret har i 2017 vedtatt tiltak (sak 296/17) for å bedre personvernet for barn og unge. Blant disse tiltakene er bl.a. kameraovervåking på skoler.
Oslo er i hovedsak en trygg storby, men for enkelte skoler i Oslo vil kameraovervåking være et nødvendig supplerende tiltak for å sikre tryggheten for den enkelte elev eller arbeidstaker. Retningslinjene skal sikre at kameraovervåkingstiltak er gjennomtenkt, at etableringen trygger den enkelte og sikrer personvernet på en best mulig måte. Retningslinjene avløser Utdanningsetatens tidligere administrative retningslinjer om hærverksforebyggende tiltak (2008/06482-14).

Bystyret vedtok følgende i sak 296/17 *Tiltak for bedre personvern for barn og unge:*

1.
Bystyre ber byrådet sørge for at foresatte får informasjon om barns personvern og rettigheter fra fødselen av.

2.
Bystyret ber byrådet sikre at barnehager og skole informerer foresatte og barn om nettvett og barnas personvern.

3.
Bystyret ber byrådet utarbeide internkontrollrutiner spesielt tilpasset skoler og barnehager, slik at de lettere kan oppfylle personopplysningsloven og forskriftens plikter ved deling av bilder i sosiale medier.

4.
Bystyret ber byrådet sikre at det ikke kartlegges og samles inn data i skoler og barnehager ut over hva loven tillater, og at slik informasjon lagres sikkert og ikke lengre enn tillatt.

5.
Bystyret ber byrådet utarbeide retningslinjer for kameraovervåkning i Oslos skoler og barnehager som sikrer barn og unges rett til personvern og retten til et trygt læringsmiljø, og et trygt arbeidsmiljø for ansatte.

6.
Kameraovervåking av elever eller ansatte i skolebygg eller skolegård i skoletiden skal ikke kunne tillates annet enn i spesielle tilfeller for å sikre enkeltpersoner mot alvorlige kriminelle handlinger. Dersom kameraovervåking må benyttes for å ivareta elevers og ansattes sikkerhet, skal dette være tidsbegrenset og etter en risikovurdering i samråd med politiet

7.
Bystyret ber byrådet begrense skolenes muligheter til å hente ut privat data fra elevenes skole-pc-er.

8.
Bystyret ber byrådet utarbeide og distribuere en egen informasjonsplakat som omhandler barns rett til personvern i Oslos skoler og barnehager. Plakaten må inkludere informasjon om hvilke krav som stilles til innhenting og lagring av informasjon.

12#131:0625b4f1-a863-46db-8fc0-69ccfe25b5e2:5

2. Lovgrunnlag

Begrepet *kameraovervåking* defineres i personopplysningsloven § 36:

"Med kameraovervåking menes vedvarende eller regelmessig gjentatt personovervåking ved hjelp av fjernbetjent eller automatisk virkende overvåkingskamera eller annet lignende utstyr som er fastmontert. Som kameraovervåking anses både overvåking med og uten mulighet for opptak av lyd- og bildemateriale. Det samme gjelder utstyr som lett kan forveksles med en ekte kameraløsning."

Dersom man skal sette opp kameraovervåking, må man forholde seg til lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) og forskrift om behandling av personopplysninger (personopplysningsforskriften) kapittel 8.

Loven og forskriften stiller krav til og setter kriterier for når man kan overvåke et område med kamera, hvilke områder som kan overvåkes og hvordan, hvem som kan se opptakene og hva de kan brukes til. I tillegg stilles det krav til sikring av opptak, samt en rekke andre plikter som man må forholde seg til.

En *personopplysning* etter personopplysningslovens § 2, 1 defineres som en *opplysning eller vurdering som kan knyttes til en enkeltperson*, slik som for eksempel navn, adresse, telefonnummer, e-postadresse, IP-adresse, bilnummer, bilder, fingeravtrykk, irismønster, hodeform (for ansiktsgjenkjenning) og fødselsnummer (både fødselsdato og personnummer).

Det betyr at i de tilfellene overvåkingen skjer med ikke-identifiserende kameraer, slik som infrarød kameraovervåking som ikke kan identifisere personer, gis det en videre adgang til dette. Denne type overvåking faller inn under kameraovervåking, og skal vurderes opp mot kriteriene under pkt. 3, men vektingen av det enkelte kriteriet blir mindre tungtveiende. Den praktiske betydningen av dette er at det skal være enklere å tillate overvåking med kameraer som er ikke-identifiserende.

Loven og forskriften gir Utdanningsetaten og Undervisningsbygg et mulighetsrom man kan benytte seg av dersom dette er påkrevet for å forhindre kriminelle handlinger, alvorlige ulykker og for å ivareta skolebygget. De interne retningslinjene for overvåking av skoler forholder seg til det rammeverket som loven og forskriften gir, samt veilederen som er utarbeidet av Datatilsynet.

3. Kriterier som skal vurderes i det enkelte tilfellet

a. Krav til formål og formålsbegrensning

Formålet med kameraovervåking må være klart beskrevet. Det må foreligge et konkret problem eller være overhengende fare for liv, helse eller materiell skade. Det som filmes må være relevant for formålet.

b. Krav om interesseovervekt

Man må vurdere behovet for og nytten av overvåkingen opp mot den krenkelsen eller ulempen overvåkingen medfører. Hensynet til den enkeltes personvern skal være tungtveiende.

c. Nødvendighetskravet

Man kan kun sette opp kamera dersom det er nødvendig for å ivareta formålet. Det må også vurderes om problemet kan løses eller risikoen minimeres gjennom andre egnede tiltak. Slike tiltak kan eksempelvis være holdningsskapende arbeid, fysisk sikring, adgangskontroll, låse- og alarmsystemer, økt bemanning eller vakthold, økt lyssetting og gode rutiner.

12#132:0625b4f1-a863-46db-8fc0-69ccfe25b5e2:6

4. Kameraovervåking i skoletiden:

Overvåking *i skolebygg eller skolens uteoppholdsareal i skoletiden* skal *normalt* ikke skje. Det betyr at det ikke er et absolutt forbud, men det må vurderes konkret i det enkelte tilfellet opp mot kriteriene i punkt 3. Kameraovervåking i skolebygget kan kun etableres i skolens fellesområder f. eks. inngangsparti, ganger og kantineområde. Tiltaket gjennomføres på bakgrunn av begrunnet risiko og i samråd med politiet.

Kameraovervåking skal ikke skje over lengere tid enn nødvendig. Tiltaket må derfor være tidsbegrenset. Kravet er særlig innskjerpet ved kameraovervåking i skoletiden.

Kriteriene i pkt. 3 a-c skal vurderes konkret i det enkelte tilfellet.

Alminnelig skoletid følger den enkelte skoles normale daglige timeplan og er etter samråd med Datatilsynet definert til:

- Barneskole: 07:30 – 17:00 (AKS)
- Ungdomsskole: 07.30 – 16.30
- Videregående skole: 07.30 – 17.00
- Voksenopplæring må vurderes i det enkelte tilfellet.

Utlån av skoler og fremleie av skolene på ettermiddag/kveld faller utenfor *«alminnelig skoletid»*.

Eksempler:

- Det er begrunnet risiko for at utenforstående skal ta seg inn i skolebygget med hensikt å fysisk skade enkeltelever i skoletiden. Kameraovervåking i forbindelse med inngangsparti vil forebygge eller vesentlig bidra til oppklaring av vold mot elevene i skoletiden.
- Forebygge og avdekke brannstifting
- Lærere blir utsatt for gjentatte tilfeller av hærverk mot bil og andre eiendeler. Kameraovervåking av parkeringsområdet vil forbygge og eventuelt oppklare fremtidige hendelser.

5. Kameraovervåking av eiendommen og bygningsmassen utenfor skoletid

Kameraovervåking *utenfor skoletiden* er i det vesentlige for å forebygge hærverk og skader relatert til bygningen og eiendommen. Dette gjelder både inne og ute og spesielt skolens fasader og takområder for skoler med flatt tak.

Hvilke skoler som skal overvåkes, vil basere seg på erfaringer med hærverk på den aktuelle skolen, om det er uønsket aktivitet i skolegården eller om det er klatring på fasader og tak. Kriteriene i pkt. 3 a-c skal vurderes konkret i det enkelte tilfellet.

Kameraovervåking kan skje i kombinasjon med vektertjeneste. Overvåking av fasader kan for eksempel skje gjennom IR-kameraer som ikke identifiserer personer som blir filmet.

Eksempler:

- Skoler med flate tak er utsatt for at barn og unge ønsker å klatre opp på dem. Dette kan føre til alvorlige fallskader.

12#133:0625b4f1-a883-46db-8fc0-69ccfe25b5e2:7

- Flere skoler blir forsøkt brannpåsatt og ødelagt i brann. Det er ønskelig å overvåke fasadene slik at brann med dertil fare for liv unngås.
- På enkelte skoler er det også yngre grupper som gjør småhærverk og knuser ruter, og noen litt eldre som bruker skolegården som festlokale.
- Skolegården blir benyttet som sted for toalettbesøk og salg og bruk av narkotika. Dette fører til at det blir avføring og sprøytespisser i skolegården. Det er heller ikke attraktivt å benytte skolens område for andre. Det er særlig skolene i sentrum som er sårbare for slik uønsket aktivitet.

6. Involvering av elever og foresatte

Før skolen sender søknad om å kunne benytte kameraovervåking må skolen ha involvert både elever og foresatte. Skolen må kunne dokumentere hvilke tiltak som allerede er iverksatt og hvorfor det nå ansees som nødvendig å etablere kameraovervåking. Skolen må også orientere om hvor og når overvåking er ønsket. Skolen må dokumentere at dette er tatt opp i skolens MBU, AMU, elevråd, FAU og DS.

Når skolen har besluttet å søke om kameraovervåking må dette informeres til alle elever og foresatte.

7. Søknadsprosedyre og etablering av kameraovervåking på skole

Dersom en skole eller byggeier ønsker kameraovervåking skal følgende prosedyre følges. Dette omfatter også skoler hvor kameraovervåking tidligere er etablert:

1. Søknadsskjema som finns på Tavla benyttes.
2. Skolen skal beskrive formålet med overvåkingen og for øvrig svare utfyllende på spørsmål som relaterer seg til de nevnte kriteriene ovenfor i pkt. 3. Skolen må beskrive hvilke andre tiltak skolen har gjort eller planlegger å gjøre for å bedre situasjonen.
3. Søknaden skal oppgi om skolen ønsker kameraovervåking på innsiden av bygget eller på utsiden (skolegård/fasade), og om det er behov for kameraovervåking i skoletiden eller kun utenom alminnelig skoletid.
4. Skolen må også krysse av på om det har vært tilstrekkelig brukermedvirkning, og om politiet er konsultert
5. Søknad sendes Utdanningsetatens postmottak
6. Søknaden behandles av Områdedirektør og Avdeling for skoleanlegg. Endelig vedtak fattes av Utdanningsdirektøren.
7. Dersom søknaden blir godkjent, vil Utdanningsetaten sende skriftlig bestilling til Undervisningsbygg hvor søknaden vil være vedlagt.
8. Ved prosjektering og etablering av løsning skal dette skje i samråd med Områdedirektør, IKT-avdelingen i Utdanningsetaten og byggeier (som regel Undervisningsbygg). Løsning kan også kombineres med vakt- og overvåkingstjeneste (vaktselskap). Kostnaden for tiltak bekostes normalt av den enkelte skole. Samme rutine gjelder også dersom det er Undervisningsbygg som ønsker kameraovervåking, men tiltaket bekostes da av Undervisningsbygg.
9. Elever og foresatte skal være godt informert om hvor og når overvåkingen skjer. Info kan gis i foreldremøter, elevrådsmøter eller via nettbasert kommunikasjon med elever/foresatte (eks. It's Learning, Fronter, skolens hjemmeside, etc.). Undervisningsbygg er ansvarlig for at det skiltes på forskriftsmessig måte

12#134:0625b4f1-a863-46db-8fc0-69ccfe25b5e2:8

8. Lagring, utlevering og innsyn

Alle opptak vil bli lagret på server i Undervisningsbygg som databehandleransvarlig. (Tilgang for personell i Undervisningsbyggs IKT-seksjon er begrenset til et fåtall personer). Det vil være mulig å hente ut logger for å se hvem som har sett bildene. For innleieskoler hvor skolene ikke eies eller driftes av Undervisningsbygg, vil Utdanningsetaten inngå avtaler med den enkelte driftsleverandør slik at enhetlige rutiner etableres. Det inngås da databehandleravtale mellom Utdanningsetaten og utleier og evt. vaktselskap. For skolelokaler i eiendommer med flere brukere legges samme prinsipper til grunn, men slik at fellesarealer må vurderes særskilt.

Opptak kan bare utleveres til politiet for etterforskning av straffbare forhold eller ulykker. Utlevering til skolen kan kun skje etter samtykke fra politiet. Skolen v/rektor har da adgang til se opptak.

Ut over dette kan ikke opptak leveres ut eller vises til utenforstående uten at de som er med på opptaket samtykker. Med utenforstående menes andre som måtte ha interesse av å se opptakene (eks. Utdanningsetaten, ansatte på skolen, elever, foresatte, eller andre).

Personer har rett til innsyn i opplysninger som er lagret om dem. Det gjelder også for overvåkingsopptak, men retten til innsyn gjelder bare for de delene av opptakene hvor vedkommende selv er avbildet. Rett til innsyn betyr ikke at man har rett på en kopi av opptaket, men man må kunne få se opptaket.

På skoler hvor kameraene er knyttet til alarm og vaktselskap, kan vaktselskapet se bilder i nåtid. Vaktselskapet kan igangsette vekterutrykning eller bruk av høyttalere.

Vaktselskapet som driver tjenesten har innsynsmulighet i videoopptakene. Innsyn vil kun være aktuelt der politiet begjærer et videoopptak utlevert. Vaktselskapet skal etablere en databehandleravtale med Undervisningsbygg slik at vaktselskapet må ha godkjenning av Undervisningsbygg før overlevering av videoopptak til politiet.

9. Sletting av data

Alle opptak skal slettes når det ikke lenger er en saklig grunn for å oppbevare dem, og senest 7 dager etter opptak. Dersom skolen mener det er sannsynlig at et opptak vil bli utlevert til politiet, kan opptaket oppbevares i inntil 30 dager. Dette forutsetter at skolen raskt har gitt melding til Undervisningsbygg.

10. Evaluering og revisjon

Utdanningsetaten skal årlig gjøre en evaluering av behovet og utfordringer på den enkelte skole hvor kameraovervåking er montert og aktivert. Evalueringen gjøres i samråd med den enkelte skole og berørte brukergrupper og eventuelt politiet. Det kan være aktuelt å gjøre endringer i hva som overvåkes og tidsstyringen for når overvåking skal finne sted. Dersom det ikke lenger er behov for kameraovervåking, skal kameraovervåkingen avsluttes og overvåkningskamera tas ned.

12#135:0625b4f1-a863-46db-8fc0-69ccfe25b5e2:9

SØKNAD OM TILLATELSE TIL Å ETABLERE KAMERAOVERVÅKING

Skole:	
Bydel:	
Skoleslag:	☐ Barneskole ☐ Ungdomsskole ☐ VGS ☐ Voksenopplæring
Adresse:	
Rektor:	
Hva ønskes overvåket? *Flere kryss ved behov* *Spesifiser området som ønskes overvåket, eksempelvis lekeapparater, parkeringsplass, skur, klasserom, kantine etc.*	☐ Uteområdet og fasader/bygningen etter alminnelig skoletid Spesifiser: ☐ Uteområdet og fasader/bygningen i skoletid Spesifiser: ☐ Innsiden av skolebygget etter alminnelig skoletid Spesifiser: ☐ Innsiden av skolebygget i skoletiden Spesifiser
Hvor lang tid ønsker skolen å benytte kameraovervåking?	
Når og hvordan vil skolen evaluere tiltaket?	
Beskriv hva formålet med kameraovervåkningen skal være. *Formålet skal være klart beskrevet. Det som filmes må være relevant for formålet. Vern av liv og helse, eller forebygging eller oppklaring av gjentatt eller alvorlig kriminalitet, er formål som kan være tillatte.*	
Beskriv konkrete hendelser som danner grunnlaget for ønsket om kameraovervåkning.	
Er det skolens vurdering at overvåkingen vil ha en forebyggende virkning eller betydning for oppklaring av hendelser?	
Kan problemet løses eller risikoen minimeres gjennom andre egnede, men mindre inngripende tiltak? *Slike tiltak kan eksempelvis være fysisk sikring, begrenset adgang eller adgangskontroll, samt låse- og alarmsystemer, tilstedeværelse gjennom økt bemanning eller vakthold, økt lyssetting, oppmerksomme ansatte, eller opplæring og gode rutiner.*	

12#137:0625b4f1-a863-46db-8fc0-69ccfe25b5e2:11

Hvilke tiltak er forsøkt?	
Hvordan har skolen informert og begrunnet overfor elever og foresatte om at skolen ønsker å etablere kameraovervåking og i hvilket omfang?	
Er følgende instanser informert om behovet og fått uttale seg? *Uttalelser legges ved søknaden*	☐ Politiet ☐ Elevrådet ☐ FAU ☐ AMU/MBU

13#138:0625b4f1-a863-46db-8fc0-69ccfe25b5e2:12